

LITERATURA OBOWIĄZKOWA (WYBÓR)

Garcilaso de la Vega, Inca. *O Inkach uwagi prawdziwe*, Wydawnictwo TRIO, Warszawa 2000

Giersz, M. rozdziały: *Tahuantinsuyu – Państwo Inków; Podbój Peru - hiszpańska konkwista i indiańska rekonkwista*, w: "Wielka Historia Świata", t. X-XI, Wydawnictwo Pinnex, Kraków 2002

Olko, J. rozdziały: *Cywilizacja Majów, Kultury centralnego Meksyku, Majowie (1200-1520), Aztekowie, Podbój imperium azteckiego i ziem Majów*, w: "Wielka Historia Świata", t. VIII-XI, Wydawnictwo Pinnex, Kraków 2001-2002

Pizarro, P. *Relacja o odkryciu i podboju Królestwa Peru*, Wydawnictwo Novus Orbis, Gdańsk 1995

Przędka, P. *Zarys dziejów kultur andyjskich*, w: "Wielka Historia Świata", tom IX, Wydawnictwo Pinnex, Kraków 2002

Roztworowska, M. *Historia Państwa Inków*, CESLA UW i Biblioteka Narodowa, Warszawa 2004

Szemiński, J.; Ziółkowski, M. *Mity, rytuały i polityka Inków*, PIW, Warszawa 2006

Szemiński, J.; Mróz, M. (red.) *Dzieje Inków przez nich samych opisane*, PIW, Warszawa 1989

Tomicki, R. *Ludzie i bogowie. Indianie meksykańscy wobec Hiszpanów we wczesnej fazie konkwisty*, Wydawnictwo Ossolineum, Wrocław 1990

Ziółkowski, M. *The Inka and the Breviary, or the Art of Talking with the Huacas*, w: "Między drzewem życia a drzewem poznania", Warszawa-Kielce 2003

Ziółkowski, M. hasło: *Andyjskie religie*, w: "Encyklopedia Religii PWN", red. T. Gadacz-B., Milerski, Warszawa 2001

Ziółkowski, M. hasło: *Inkaska filozofia*, w: "Powszechna Encyklopedia Filozofii PWN", red. M. Krąpiec, A. Maryniarczyk, Lublin 2000-2004

Kontakt:

Zakład Antropologii Historycznej IA UW

ul. Nowy Świat 69, kl. B, II piętro, pokój 107
tel./fax (22) 552 01 29, tel. (22) 552 08 32 (sala wykładowa)
e-mail: mziolkowski@uw.edu.pl lub januszwołoszyn@yahoo.pl
strona WWW: www.antropologia.uw.edu.pl

BLOK

ARCHEOLOGIA AMERYKI I OCEANII

INFORMATOR

2006 / 2007

W programie studiów obowiązującym od roku 2003 w Instytucie Archeologii UW blok Archeologia Ameryki i Oceanii należy do grupy tzw. bloków zawodowych. Oznacza to, że można w jego ramach pisać zarówno prace licencjackie (na III roku studiów) jak i magisterskie (patrz dalej). Blok prezentuje syntetycznie przegląd aktualnego stanu badań nad archeologią i wybranymi zagadnieniami antropologii obu Ameryk oraz Oceanii, natomiast bardziej szczegółowo potraktowane są te regiony, kultury czy zagadnienia, które są przedmiotem prac polskich badaczy. Kierownikiem bloku jest prof. UW dr hab. Mariusz Ziółkowski, równolegle kierujący Ośrodkiem Badań Prekolumbijskich UW, z którym związani są także wszyscy pozostali wykładowcy w bloku.

Podczas zajęć kursowych i dodatkowych słuchacze zapoznają się z następującymi zagadnieniami:

- historia badań archeologicznych na terenie Nowego Świata,
- charakterystyka obszarów kulturowych Ameryki Północnej i Południowej,
- kwestia zaludnienia Ameryki i Oceanii oraz problem kontaktów transoceanicznych,
- zarys archeologii Oceanii ze szczególnym uwzględnieniem Wyspy Wielkanocnej,
- archeologia obszaru środkowo-andyjskiego,
- archeologia i etnohistoria Mezoameryki (zwł. kultura aztecka)
- epigrafika Maja (kurs internetowy – patrz dalej),
- historia i religia Państwa Inków,
- lektorat z języka nahuatl (w planie lektoraty innych języków indiańskich).

Ze względu na problematykę badań prowadzonych przez Ośrodek Badań Prekolumbijskich UW, w ramach bloku można także rozwijać zainteresowania m.in.:

- archeologią obszarów wysokogórskich i pustynnych,
- ikonografią sztuki prekolumbijskiej obszaru andyjskiego i Mezoameryki,
- systemami ideograficznymi i pismem Majów,
- religią mezoamerykańską i religią Inków.

Dla studentów starszych lat, którzy wybiorą blok jako swój blok I, istnieje możliwość uczestnictwa w pracach terenowych realizowanych przez OBP UW na terenie Ameryki Łacińskiej.

UWAGA: Pisanie prac licencjackich i magisterskich (poza tzw. „dobrymi chęciami”) wymaga znajomości hiszpańskiego i/lub angielskiego.

Architektura Andów Przedhiszpańskich - zajęcia kierunkowe (mgr M. Sobczyk, semestr zimowy, 30 godzin, śr. 14.15 – 15.45, Sz. G., s. 1.09)

Architektura kultur andyjskich zależnie od stref geograficznych i dostępnych materiałów charakteryzuje się dużą różnorodnością; od wielkich platform wykonanych z *adobe* na wybrzeżu, po małowniczo położone na niedostępnych górskich graniach inkaskie świątynie zbudowane perfekcyjnie dopasowaną kamieniarką. Na tych zajęciach zostają zaprezentowane najważniejsze style w architekturze andyjskiej, materiały i techniki konstrukcyjne oraz rozplanowanie przestrzenne dużych założeń administracyjno-ceremonialnych głównych kultur rozwijających się na terenie Andów.

PRAKTYKI WYKOPALISKOWE ORGANIZOWANE PRZEZ ZAKŁAD ANTROPOLOGII HISTORYCZNEJ

Uniradze-Przewóz, pow. Kartuzy oraz Lewino, powiat Wejherowo – w sprawie szczegółów patrz: www.antropologia.uw.edu.pl

INNE INFORMACJE

Zajęcia dydaktyczne w obrębie bloku prowadzą pracownicy i doktoranci Zakładu Antropologii Historycznej IA UW i Ośrodka Badań Prekolumbijskich UW we współpracy z badaczami z innych instytucji, m.in. OBTA UW i IAiE PAN:

prof. Mariusz S. Ziółkowski (kierownik zakładu, archeologia Ameryk, antropologia ogólna, archeoastronomia, techniki datowania bezwzględne),

dr hab. Ryszard Tomicki/ IAiE PAN (etnohistoria Mezoameryki),

dr Janusz Wołoszyn (archeologia Ameryk, ikonografia Ameryk, historia archeologii),

dr Justyna Olko/ OBTA UW (archeologia i historia Mezoameryki, kultura aztecka przed i po konkwiście, język nahuatl),

mgr Maciej Sobczyk (archeologia Ameryki Południowej, architektura Andów).

mgr Andrzej Karwowski (archeologia Mezoameryki).

Pozostałe informacje podane są w opisie drugiego bloku prowadzonego w Zakładzie Antropologii Historycznej, a mianowicie „Antropologia ogólna i teoria archeologii”.

Proseminarium, III rok (dr J. Wołoszyn, semestr zimowy i letni, łącznie 60 godzin, śr. 10.45-12.15, Sz. G., s. 1.10)

Podczas każdego semestru opracowywane będzie jedno ogólne zagadnienie, do którego nawiązywać będą poszczególne referaty. Ponieważ celem proseminarium jest ćwiczenie umiejętności samodzielnego zdobywania informacji oraz konstruowania wypowiedzi w mowie i w piśmie (przygotowanie do pisania pracy licencjackiej), każdy uczestnik będzie zobligowany do wygłoszenia dwóch referatów w ciągu roku oraz do złożenia dwóch prac pisemnych.

Seminarium, IV-V rok (prof. UW dr hab. M. Ziółkowski, semestr zimowy i letni, łącznie 60 godzin, pn. 16.30 – 19.45, Sz. G., s. 1.09, co 2 tygodnie)

Seminarium odbywa się raz na dwa tygodnie w wymiarze 4 godzin wykładowych (3 godziny zegarowe), zwyczajowo w poniedziałki po południu. Podczas seminarium zaproszeni goście wygłaszają referaty, zwykle dotyczące jednego lub dwóch wybranych tematów w ciągu roku. Prezentowane są także najbardziej zaawansowane prace magisterskie i doktorskie. W roku akademickim 2006/2007 jest ono tymczasowo połączone z seminarium z „Antropologii ogólnej i teorii archeologii” (dawne „Antropologia religii”. Zaprezentowane również zostaną rezultaty ostatniego sezonu badań Ośrodka Badań Prekolumbijskich UW m.in. Projekt Río Culebras (Peru), Projekt Condesuyos (Peru), Projekt Nasca (Peru – współpraca OBP UW w ramach prac Włoskiej Misji Archeologicznej w Peru) oraz prace realizowane na terenie Meksyku przez studentów IA UW w ramach projektów meksykańskich i francuskich.

ZAJĘCIA FAKULTATYWNE

(do wyboru przez studentów, obowiązuje zaliczenie co najmniej 180 godzin zajęć z tej grupy przedmiotów. UWAGA! Jako zajęcia fakultatywne do bloku „Archeologia Ameryki i Oceanii” można również wybrać te wymienione w bloku „Antropologia ogólna i teoria archeologii”, np.: „Archeoastronomia” lub „Archeologia lotnicza”)

Historia i religia Państwa Inków (prof. M. Ziółkowski, semestr zimowy, 30 godzin, pn. 13.00-14.30, Sz.G., s.1.09)

Wykład ogólnouniwersytecki; zarys problematyki organizacji społecznej, religijnej i ekonomicznej Imperium Inków (Tawantinsuyu), które w XV i na początku XVI w. n.e. obejmowało obszar ok. 1 mln–1,5 mln km² z ludnością rzędu 10–15 milionów mieszkańców. Omówione zostaną również wydarzenia, które doprowadziły do upadku tego państwa w latach 1532–1539 (tradycyjnie kojarzonego z hiszpańską

Konkwistą) oraz dzieje neo-inkaskiego państwa Vilcabamba (1539–1572), obejmującego tereny na wschodnich stokach Andów.

Ikonografia kultur prekolumbijskich - zajęcia kierunkowe, III rok (dr J. Wołoszyn, semestr zimowy i letni, łącznie 60 godzin, czw. 16.30-18.00, Sz.G., s. 1.09)

Zajęcia kierunkowe, podczas których dokonany będzie przegląd i charakterystyka ikonografii głównych kultur archeologicznych obu Ameryk. Omawiać będziemy zarówno aspekty formalne i estetyczne, jak i symboliczne przedstawień. Informacja ikonograficzna będzie konfrontowana ze źródłami archeologicznymi (materiał wykopaliskowy) i etnohistorycznymi. Przedstawione będą (w formie referatów) najbardziej rozpowszechnione motywy sztuki prekolumbijskiej: fito- (halucynogeny), zoo- (jaguar, wąż, ptak drapieżny) i antropomorficzne (dekapitacja i głowy trofea, przedstawienia kapłana, kobiety, władcy). Od uczestników zajęć wymagana jest znajomość (czytanie literatury) przynajmniej jednego z następujących języków: hiszpański, angielski, francuski, niemiecki.

Zdobywcy, podróżnicy, archeolodzy – historia i odkrywanie Ameryki, wykład pomocniczy, II rok (dr J. Wołoszyn, semestr zimowy i letni, łącznie 60 godzin, czw. 18.15-19.45, Sz.G., s. 1.09)

Tematem zajęć jest proces odkrywania Nowego Świata (szczególnie Ameryki Południowej i Środkowej) przez przybyszów z Europy. Rozpoczniemy od przeglądu domniemych prekolumbijskich odkrywców Ameryki, omówimy przebieg i efekty wypraw Kolumba oraz najważniejszych późniejszych badaczy tego kontynentu (do przełomu XIX i XX w.). Kilka zajęć poświęcimy omówieniu historii badań archeologicznych prowadzonych na kontynencie amerykańskim.

(Po)rozumienie w warunkach zderzenia kultur: casus Mezoameryki - wykład monograficzny (dr hab. R. Tomicki, dr J. Olko, semestr zimowy i letni, łącznie 120 godzin, wt. 11.30-15.00, OBTA UW, ul. Nowy Świat 69, IV p., sala konferencyjna)

Wprowadzenie w problematykę zderzenia kultur (i cywilizacji) z perspektywy etnologii/antropologii kulturowej; Mezoameryka (w szczególności „świat nahua” i imperium azteckie) a ekspandująca Europa w XV-XVI wieku; Europa jako wyzwanie kulturowe, problem tożsamości; konkwista jako konfrontacja kultur i „dialog światów”; konstruowanie „wspólnego świata” Indian i Hiszpanów; źródła do poznania kultury azteckiej, problematyka krytyki źródeł; pozycja i strategie elit indiańskich w Nowej Hiszpanii; władza tubylcza i jej legitymizacja w okresie kolonialnym; religijność nahua przed i po konkwisie; elitarny strój i atrybuty władzy w przedhiszpańskim i kolonialnym Meksyku.

Siła i słabość tradycji – konfrontacja i komunikacja indiańsko-hispańska w świetle manuskryptów piktograficznych z Nowej Hiszpanii - konwersatorium/zajęcia specjalizacyjne (dr. J. Olko, OBTA UW, semestr zimowy i letni, 60 godz., śr. 15.00 -16.30, Krakowskie Przedmieście 1, I piętro, s. 10)

Konwersatorium wprowadza w problematykę manuskryptów piktograficznych - zwanych też kodeksami indiańskimi - jedną z najważniejszych kategorii źródeł dla okresu wczesnokolonialnego w środkowym Meksyku. Tkwią one mocno swymi korzeniami w tradycjach przedhispańskich, były jednak poddane wpływom europejskim i uległy istotnym transformacjom na przestrzeni XVI wieku. Dokumenty te dostarczają ogromnego bogactwa danych na temat oddziaływań indiańsko-hispańskich, formowania się kolonialnej rzeczywistości Nowej Hiszpanii, jak również przetrwania, strategii i tożsamości elit tubylczych.

Kurs języka náhuatl (azteckiego) i wprowadzenie do źródeł w języku náhuatl, poziom podstawowy (dr J. Olko, semestr zimowy i letni, 60 godzin, śr. 13.00 -14.45, OBTA, ul. Nowy Świat 69, IV p., s. 23)

Kurs obejmuje systematyczną naukę klasycznego języka azteckiego ze szczególnym naciskiem na tłumaczenie XVI-wiecznych tekstów źródłowych. Teksty oryginalne – relacje historyczne oraz literatura indiańska – będą wprowadzane (najpierw w formie zaadaptowanej, później w wersji oryginalnej) już od pierwszego semestru nauki. Część zajęć poświęcona będzie lekturze dokumentów piktograficzno-alfabetycznych i nauce podstaw paleografii.

Internetowy kurs epigrafiki Majów - semestr zimowy i letni, 90 godzin.

OBP UW i Centrum Otwartej i Multimedialnej Edukacji UW we współpracy z Uniwersytetem w Bonn zaprasza na czwartą edycję pierwszego na świecie internetowego kursu epigrafiki Majów. Jest to systematyczny kurs czytania pisma Majów wraz z wprowadzeniem do lingwistyki. Obejmuje zarówno historyczny zarys odczytania pisma, jak i kompleksowe wprowadzenie do kalendarza, składni, gramatyki i lingwistyki hieroglificznego pisma Majów. Autorami kursu są Sven Gronemeyer i mgr Elizabeth Wagner (Uniwersytet w Bonn), a nadzór naukowy sprawuje prof. dr Nikolai Grube, Uniwersytet w Bonn. Zajęcia, prowadzone w języku angielskim, obejmują wykłady i ćwiczenia (prace domowe) i mają status uniwersyteckich zajęć specjalizacyjnych w wymiarze 90 godzin. Szczegóły na stronie: www.come.uw.edu.pl.

ZAJĘCIA OBOWIĄZKOWE

Wykład dla II roku (prof. M. Ziółkowski; semestr zimowy i letni, łącznie 60 godz., czw., 13.00-14.30, Sz.G., s. 1.09)

Podstawowy wykład kursowy, podczas którego zostanie zaprezentowany problem zasiedlenia Nowego Świata i syntetyczny przegląd wyróżnionych obszarów kulturowo-ekologicznych. Podana zostanie próba odpowiedzi na pytanie o miejsce przedkolumbijskich kultur w ogólnym schemacie rozwoju cywilizacji i o podstawową zupełnie kwestię: czy rozwój ten przebiegał w sposób porównywalny do tego, jaki obserwujemy na terenie Starego Świata? Czy był to rozwój niezależny, czy też dochodziło do kontaktów kulturowych między Starym a Nowym Światem? I czym spowodowane są ewidentne różnice, jak np. brak na terenie Nowego Świata śladów takich istotnych osiągnięć jak metalurgia żelaza, zastosowanie koła do celów transportowych czy (pomijając obszar andyjski) zupełnie znikome znaczenie hodowli, przy jednocześnie zdumiewających osiągnięciach technologicznych w zakresie choćby systemów nawadniania czy tkactwa? Czy rzeczywiście tylko w jednym miejscu, w Mezoameryce, wykształcił się, i to dość późno, fonetyczny system pisma (pismo Majów)?

Ćwiczenia dla II roku (mgr M. Sobczyk, mgr A. Karwowski; semestr zimowy i letni, łącznie 60 godz., czw., 14.45-16.15, Sz.G., s. 1.09)

Ćwiczenia będą miały charakter uzupełniający do wykładu prof. M. Ziółkowskiego. Poszczególne zagadnienia (m.in. gospodarka rolnicza, architektura i rzeźba kamienna, obrządki grzebalne, metalurgia, tkactwo, produkcja ceramiki) zostaną przedstawione – często w postaci referatów – w formie przekrojowej. Podstawowym celem ćwiczeń jest promowanie krytycznego myślenia oraz kształtowanie umiejętności wyszukiwania i wykorzystywania informacji. Podczas zajęć uczestnicy będą zachęceni (a często wręcz zmuszani) do udziału w dyskusji na różne tematy będące przedmiotem wykładów. Zaczątkiem takich dyskusji będą krótkie wystąpienia przygotowywane przez uczestników zajęć na podstawie uprzednio podanej przez prowadzących literatury przedmiotu.

